

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στην πρόταση της Νέας Δημοκρατίας για την αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

1. Η ίδια η πορεία εφαρμογής του απέδειξε ότι το Σύνταγμα του 1975 είναι το μακροβιότερο της ελληνικής συνταγματικής ιστορίας, αλλά και ένα από τα πληρέστερα και πιο σύγχρονα Συντάγματα της Ευρώπης. Είναι επίσης, κατά κοινή παραδοχή, το πιο δημοκρατικό και το πιο προοδευτικό Σύνταγμα που γνώρισε ποτέ η Ελλάδα. Οι Αναθεωρήσεις που ακολούθησαν πρόσθεσαν, βεβαίως, σημαντικά στοιχεία, αλλά δεν μετέβαλαν τον πυρήνα του. Το ίδιο συνέβη και με την τελευταία Αναθεώρηση, το 2001.

Ωστόσο, δύο γεγονότα θέτουν εκ νέου ζήτημα αναθεώρησής του: Το ένα είναι ότι ορισμένες, επιτακτικά αναγκαίες, συνταγματικές αλλαγές, δεν έγιναν αποδεκτές στο πλαίσιο της τελευταίας Αναθεώρησης. Το άλλο είναι, ότι ορισμένες από τις αλλαγές που υιοθετήθηκαν δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Σήμερα, που οι συνθήκες έχουν ωριμάσει ακόμη περισσότερο, δίδεται η ευκαιρία να προωθηθούν και αυτές, προκειμένου να ανταποκριθούμε στις απαιτήσεις, πρωτίστως της ελληνικής κοινωνίας, αλλά και του νέου ευρωπαϊκού και διεθνούς περιβάλλοντος. Πιστεύουμε ότι η πρόταση αυτή θα συναντήσει την ευρύτερη δυνατή συναίνεση, ώστε να καταστεί ευχερέστερη η περαιτέρω προώθηση της αναθεωρητικής διαδικασίας, όπως, άλλωστε, έπραξε η Νέα Δημοκρατία κατά την Αναθεώρηση του 2001, παρέχοντας τη στήριξή της σε πλειάδα διατάξεων.

2. Βασικοί άξονες της πρότασής μας είναι κυρίως οι ακόλουθοι:

- Σύγχρονη Παιδεία, προσιτή σε όλους, ώστε να αποτελέσει η Χώρα μας το κέντρο της εκπαίδευσης και του πολιτισμού για όλη την ευρύτερη περιοχή.

- Περαιτέρω διασφάλιση της ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης, ως αναγκαίας προϋπόθεσης για τη λειτουργία του Κράτους Δικαίου, αλλά και για τη θωράκιση της ίδιας της Δημοκρατίας μας.

- Προστασία του περιβάλλοντος, η οποία εγγυάται αειφόρο ανάπτυξη και καλύτερη ποιότητα ζωής για τους πολίτες.

- Αποτελεσματική προστασία της ιδιοκτησίας σύμφωνα με τον προορισμό της.

- Κράτος στην υπηρεσία του πολίτη, με αναβαθμισμένες υπηρεσίες, καταρτισμένα και εξειδικευμένα στελέχη, ανθρώπινο πρόσωπο, δομές και λειτουργίες απαλλαγμένες από γραφειοκρατικές αγκυλώσεις, εξορθολογισμένες δαπάνες.

- Διαφάνεια παντού, προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του πολίτη στο δημόσιο βίο και στο πολιτικό σύστημα.

- Ισχυρή και αναβαθμισμένη Τοπική Αυτοδιοίκηση, ικανή να ανταπεξέλθει στις αυξημένες προκλήσεις και στις ανάγκες του πολίτη.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Με βάση όσα αναφέρθηκαν παραπάνω οι υπογράφο-

ντες Βουλευτές προτείνουμε να κινηθεί η διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος, σύμφωνα με τα άρθρα 110 του Συντάγματος και 119 του Κανονισμού της Βουλής και να διαπιστωθεί η ανάγκη αναθεώρησης των άρθρων 14 παράγραφος 9, 16, 17, 20 παράγραφος 1, 24, μαζί με την ερμηνευτική δήλωση, και 117 παράγραφοι 3 και 4, 22 παράγραφος 1, 28 παράγραφος 3 και ερμηνευτική δήλωση, 29 παράγραφος 2, 54 παράγραφος 3, 56 παράγραφοι 1 και 3, 57 και 115 παράγραφος 7, 58, 62, 78, 88 παράγραφος 2 εδάφια γ', δ' και ε', 90 παράγραφος 5, 95, 98 παράγραφος 1 εδάφιο β', 100, 101, 102 παράγραφος 1 εδάφιο δ', 103 παράγραφοι 2, 3, 5 και 8, 104, 111 παράγραφοι 2 και 6, 115 παράγραφοι 2, 6 και 7, 117 παράγραφος 7, 118 παράγραφοι 5 και 7 για τους ειδικότερους λόγους που αναφέρονται σε καθεμία από αυτές τις διατάξεις και προς την κατεύθυνση που προσδιορίζεται κατωτέρω:

ΠΡΟΤΑΣΗ

1. Άρθρο 14 παράγραφος 9 του Συντάγματος

Με τη διάταξη αυτή επιδιώκεται η ουσιαστική κατοχύρωση της διαφάνειας και της πολυφωνίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Ωστόσο, η διατύπωσή της, σε συνδυασμό με την άποψη οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την έννοια συγκεκριμένων ρυθμίσεων του κοινοτικού δικαίου, έχει οδηγήσει σε διαφορετικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις, οι οποίες έχουν προκαλέσει, με τη σειρά τους, περαιτέρω δυσχέρειες εφαρμογής της συνταγματικής αυτής διάταξης, π.χ. σχετικά με τα ασυμβίβαστα όσον κατέχουν θεσμικές ιδιότητες σε επιχειρήσεις μέσων μαζικής ενημέρωσης και επιχειρήσεις που συνάπτουν συμβάσεις με το Δημόσιο ή με νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα για την εκτέλεση έργων ή προμηθειών ή την παροχή υπηρεσιών.

Επομένως, υφίσταται ανάγκη αναθεώρησης της παραγράφου 9 του άρθρου 14, ώστε να προσαρμοσθούν αναλόγως οι ειδικότερες ρυθμίσεις της, που αφορούν ιδίως το ιδιοκτησιακό καθεστώς, την οικονομική κατάσταση και τα μέσα χρηματοδότησης των μέσων μαζικής ενημέρωσης, την απαγόρευση της κατοχής δεσπόζουσας θέσης στη ραδιοηλεκτρονική αγορά και στον τύπο μέσω της συγκέντρωσης του ελέγχου περισσότερων μέσων ενημέρωσης της αυτής ή άλλης μορφής ή περισσότερων του ενός ηλεκτρονικών μέσων της αυτής μορφής και τις ασυμβίβαστες ιδιότητες των ιδιοκτητών, εταίρων, βασικών μετόχων ή διευθυντικών στελεχών τους, προκειμένου να γίνουν περισσότερο σαφείς και αποτελεσματικές ως προς τους τρόπους ελέγχου και τις εγγυήσεις αποτροπής των τυχόν καταστρατηγήσεων, καθώς και να υπάρξουν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του υγιούς ανταγωνισμού των φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο των Μέσων Ενημέρωσης.

2. Άρθρο 16 του Συντάγματος

Η παιδεία μας, η μεγαλύτερη επένδυση του Έθνους, στηρίζεται και πρέπει να στηρίζεται στα θεμέλια του ελληνικού πολιτισμού και, κατ' επέκταση, του ευρωπαϊκού πολιτισμού, ο οποίος έχει τις ρίζες του στον ελληνικό πολιτισμό. Υπό το φως αυτής της διαπίστωσης προτείνεται η αναθεώρηση της παραγράφου 1 του άρθρου 16, ώστε και η κεφαλιώδης αυτή διάσταση της παιδείας μας να αποτυπωθεί στο Σύνταγμα με ρητή διάταξη.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 16 «Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση», ενώ το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 8 του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται».

Στο πλαίσιο της προωθούμενης πρότασης κρίνεται αναγκαία η αναθεώρηση της απόλυτης απαγόρευσης δραστηριοποίησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας όσον αφορά την παροχή ανώτατης εκπαίδευσης. Πυρήνα της προτεινόμενης συνταγματικής ρύθμισης αποτελεί η δυνατότητα ίδρυσης και λειτουργίας ανώτατων σχολών αποκλειστικώς και μόνο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα από ιδιώτες, υπό τον αυστηρό έλεγχο και την εποπτεία του Κράτους.

Προς αυτή την κατεύθυνση προτείνονται οι ακόλουθες αναθεωρητικές παρεμβάσεις:

Καταρχάς, η παράγραφος 5 του άρθρου 16 πρέπει να αναθεωρηθεί κατά τρόπο, ώστε να μη λειτουργεί αποτρεπτικά για τη δημιουργία μη δημόσιων φορέων παροχής ανώτατης εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτόν προτείνεται η απάλειψη της λέξης «αποκλειστικά» από το πρώτο εδάφιο της παραγράφου αυτής και η προσθήκη του όρου «δημόσια» μπροστά από τη φράση «ανώτατη εκπαίδευση», ώστε να οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης παραγράφου και να μην δημιουργεί προβλήματα στην εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τους μη δημόσιους φορείς παροχής ανώτατης εκπαίδευσης. Επίσης, στην ίδια παράγραφο θα πρέπει να οριοθετηθεί η έννοια της ανώτατης εκπαίδευσης κατά τρόπο που να παρέχει βάση για την ορθολογική ανάπτυξη της, ώστε να αντανakλά τις νέες εξελίξεις που έχουν έως σήμερα συντελεσθεί όσον αφορά την καθιέρωση του πανεπιστημιακού και του τεχνολογικού τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Εξάλλου, στην παράγραφο 6 του άρθρου 16, προκειμένου να προσδιορισθεί το πεδίο εφαρμογής της, εν όψει της προτεινόμενης τροποποίησης της προηγούμενης παραγράφου, πρέπει να προστεθεί ο όρος «δημόσιων» πριν από τον όρο «ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων».

Στη δε παράγραφο 7 προτείνεται η κατάργηση της φράσης «από το Κράτος» προς εναρμόνιση με τα παραπάνω και προκειμένου να είναι συνταγματικά ανεκτή η παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης όχι μόνο από το Κράτος, αλλά και από άλλους φορείς (π.χ. κοινωνικούς εταίρους), υπό κρατική πάντοτε εποπτεία.

Εν όψει του ότι η παράγραφος 8 αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη του συστήματος ιδιωτικής εκπαίδευσης στη Χώρα μας, πρέπει αυτή να αναδιατυπωθεί προς την κατεύθυνση της αποσαφήνισης ότι η παιδεία παραμένει δημόσιο αγαθό και η παροχή της από μη δημόσιους φορείς, σε όλες τις βαθμίδες, γίνεται μόνο κατά παραχώρηση από το Κράτος και υπό αυστηρή εποπτεία τήρησης προδιαγραφών και προϋποθέσεων, ενώ είναι αναγκαίο να απαλειφθεί το δεύτερο εδάφιο της, σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες. Για τη διασφάλιση της υψηλής στάθμης της παρεχόμενης ανώτατης εκπαίδευσης κρίνεται σκόπιμη η πρόβλεψη στην ίδια παράγραφο ότι τα προσόντα των διδασκόντων στα ανωτέρω μη κρατικά ιδρύματα θα είναι αντίστοιχα με εκείνα των κρατικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Παράλληλα, προτείνεται η συμπλήρωση του άρθρου

16 με την προσθήκη νέας παραγράφου, με την οποία θα κατοχυρώνεται συνταγματικά το σύστημα διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, δημόσια ή μη. Με τον τρόπο αυτόν αναδεικνύεται η σημασία που αποδίδει η ελληνική πολιτεία στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και στην αποτροπή φαινομένων αλλοίωσης της ανώτατης εκπαίδευσης προς απλή επαγγελματική κατάρτιση, ενώ, παράλληλα, τίθεται το αναγκαίο συνταγματικό έρεισμα, ώστε η ανώτατη παιδεία της Χώρας μας να ανταποκριθεί με επιτυχία στις απαιτήσεις του ευρωπαϊκού και διεθνούς εκπαιδευτικού περιβάλλοντος.

Η αναθεώρηση του άρθρου 16 του Συντάγματος προς την προαναφερθείσα κατεύθυνση αποτελεί ώριμο αίτημα της ελληνικής κοινωνίας, το οποίο, πέρα από το γεγονός ότι στοιχείται με τα ισχύοντα στην πλειονότητα των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα συμβάλει, σε μεγάλο βαθμό, στην ανάδειξη της Χώρας μας σε κέντρο παιδείας και πολιτισμού για ολόκληρη την ευρύτερη περιοχή. Περαιτέρω, η υιοθέτηση αυτής της πρότασης διευρύνει τις εκπαιδευτικές επιλογές και ευκαιρίες των νέων, συμβάλλει στην καταπολέμηση της παραπαιδείας και περιορίζει σημαντικά τη «μετανάστευση» μεγάλου αριθμού Ελλήνων φοιτητών σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού, η οποία επιφέρει οικονομική αιμορραγία στις οικογένειές τους και οδηγεί στην απώλεια ικανού και πολύτιμου επιστημονικού δυναμικού, δεδομένου ότι πολλοί από όσους φοιτούν στην αλλοδαπή, προτιμούν τελικά να παραμείνουν εκεί και μετά το πέρας των σπουδών τους. Η προωθούμενη αναθεώρηση του άρθρου 16, μέσω της ανάπτυξης υγιούς ανταγωνισμού με τα υφιστάμενα κρατικά πανεπιστήμια, αποβαίνει τελικά προς όφελος της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών και της παιδείας γενικότερα.

Τέλος, προτείνεται η πρόβλεψη, σε αυτοτελή παράγραφο, της υποχρέωσης του Κράτους για θεσμική κατοχύρωση και ενίσχυση του εθελοντισμού, στο πλαίσιο της ανάγκης τόνωσης της ατομικής πρωτοβουλίας, της κοινωνικής αλληλεγγύης, καθώς και της κοινωνικής συνοχής.

3. Άρθρο 17 του Συντάγματος

Η πνευματική δημιουργία και, κατά συνέπεια, η πνευματική ιδιοκτησία έχουν ανάγκη στις μέρες μας ιδιαίτερης προστασίας, με δεδομένο ότι οι ραγδαίες εξελίξεις της σύγχρονης τεχνολογίας επιτρέπουν παρεμβάσεις που οδηγούν, συχνά, έως και στην αποδυνάμωσή της. Για το λόγο αυτόν προτείνεται η αναθεώρηση της παραγράφου 1 του άρθρου 17 του Συντάγματος, έτσι ώστε στην έννοια της ιδιοκτησίας να περιλαμβάνεται ρητώς και η πνευματική της διάσταση.

Περαιτέρω προτείνεται η ρητή πρόβλεψη στο άρθρο 17 του Συντάγματος ότι οι διατάξεις του εφαρμόζονται και στην περίπτωση απαλλοτριώσεων που κηρύσσονται κατ' εφαρμογή της πολεοδομικής νομοθεσίας. Έτσι, το άρθρο αυτό θα καταλαμβάνει ρητώς όλες τις περιπτώσεις απαλλοτριώσεων. Η προσθήκη αυτή κρίνεται επιβεβλημένη, εξαιτίας των αμφισβητήσεων που είχαν αρκετές φορές εγερθεί, λόγω της πρακτικής αρμόδιων φορέων να κηρύσσουν την αναγκαστική απαλλοτριώση στις παραπάνω περιπτώσεις χωρίς να διαθέτουν τους απαιτούμενους πόρους για την καταβολή της αποζημίωσης στους δικαιούχους. Η πρακτική αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη δέσμευση της ιδιοκτησίας για μακρό χρονικό διά-

σημα, χωρίς αποζημίωση, πλήττοντας τελικά τον ίδιο τον πυρήνα του δικαιώματος της ιδιοκτησίας. Η προαναφερθείσα αδυναμία της διατύπωσης του άρθρου 17 του Συντάγματος καταδεικνύεται και από τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας, στο πλαίσιο της οποίας το ΣτΕ, λόγω της υφιστάμενης διατύπωσης, αναγκάστηκε να κρίνει ότι οι διατάξεις του άρθρου 17 δεν εφαρμόζονται στις απαλλοτριώσεις που κηρύσσονται κατ' εφαρμογή της πολεοδομικής νομοθεσίας (ρυμοτομούμενα ακίνητα, απαλλοτριώσεις για τη δημιουργία δρόμων, κοινόχρηστων χώρων κ.λπ.).

Με την προτεινόμενη τροποποίηση διασφαλίζεται επαρκώς η προστασία του πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της ιδιοκτησίας, χωρίς παράλληλα να θίγεται, ούτε κατ' ελάχιστον, ο κοινωνικός του χαρακτήρας.

4. Άρθρο 20 παράγραφος 1 του Συντάγματος

Προτείνεται η αναθεώρηση της παραγράφου 1 του άρθρου 20 του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της ρητής κατοχύρωσης και του δικαιώματος στην προσωρινή δικαστική προστασία, καθώς και της καθιέρωσης, με τις ειδικότερες προβλέψεις του σχετικού εκτελεστικού νόμου, εύλογου χρόνου, όπου τούτο κρίνεται αναγκαίο με βάση το κριτήριο του δημόσιου συμφέροντος, εντός του οποίου θα πρέπει να παρέχεται η προστασία αυτή, προκειμένου να είναι αποτελεσματική και να ανταποκρίνεται στις επιταγές των άρθρων 6 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Είναι σαφές ότι στον πυρήνα του δικαιώματος παροχής έννομης προστασίας του άρθρου 20 παράγραφος 1 του Συντάγματος ανήκει η προστασία εκείνη που είναι πραγματική, ουσιαστική και αποτελεσματική, αλλά αυτό προϋποθέτει ότι παρέχεται και μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα.

5. Άρθρο 22 παράγραφος 1 του Συντάγματος

Συστατικό στοιχείο του σύγχρονου κράτους δικαίου, όπως προκύπτει, άλλωστε, και από σειρά διατάξεων του Συντάγματος, είναι η κοινωνική του διάσταση. Το κοινωνικό κράτος δικαίου όμως προϋποθέτει και εγγυήσεις που διασφαλίζουν τη συνοχή του κοινωνικού ιστού. Για το λόγο αυτόν προτείνεται η αναθεώρηση της παραγράφου 1 του άρθρου 22, ώστε με ρητή συνταγματική διάταξη να προβλεφθεί η υποχρέωση του Κράτους να μεριμνά για την εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής.

6. Άρθρα 24 και ερμηνευτική δήλωση και 117 παράγραφοι 3 και 4 του Συντάγματος

Το άρθρο 24 αποτέλεσε αντικείμενο αναθεώρησης το έτος 2001, σε μία προσπάθεια εξισορρόπησης και συγκοινωνίας, αφ' ενός της προστασίας των δασών και των δασικών εκτάσεων από καταστροφικές ανθρώπινες επεμβάσεις και, αφ' ετέρου, της δυνατότητας τόσο του νομοθέτη όσο και της Διοίκησης να ασκήσουν ακώλυτα και σύμφωνα με το Σύνταγμα τις αρμοδιότητές τους. Με την αναδιατύπωση που προωθήθηκε επετράπη, μεταξύ άλλων, η αλλαγή προορισμού και για τα ιδιωτικά δάση και τις ιδιωτικές δασικές εκτάσεις, ενώ ως τότε η ευχέρεια αυτή ίσχυε μόνο για τα δημόσια δάση. Σκοπός της αναθεώρησης αυτής ήταν κυρίως η αντιμετώπιση των αδιεξόδων, στα οποία οδήγησε σε αρκετές περιπτώσεις

ο απόλυτος χαρακτήρας της προϊσχύουσας μεταβολής, αλλά και η εξυπηρέτηση της δημόσιας ωφέλειας.

Παράλληλα, τόσο πριν από το έτος 2001 όσο και μετά, η νομολογία, ερμηνεύοντας το άρθρο 24 σε συνδυασμό με το άρθρο 117 παράγραφος 3 και κάνοντας σημαντική προσπάθεια να περισώσει το δασικό πλούτο της Χώρας, είχε οδηγηθεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε ανελαστικές παραδοχές σε ό,τι αφορά τις δασικές εκτάσεις, που παραγνώριζαν πραγματικές καταστάσεις διαμορφωμένες εδώ και δεκαετίες, μην εξυπηρετώντας πάντοτε το δημόσιο συμφέρον με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και καταλήγοντας συχνά σε ανεπιεικείς λύσεις.

Για τους λόγους αυτούς χρειάζεται μια διορθωτικού χαρακτήρα παρέμβαση στα άρθρα 24 και 117 παράγραφοι 3 και 4 του Συντάγματος, ώστε, χωρίς να θίγεται στο ελάχιστο η συνταγματική προστασία δασών και δασικών εκτάσεων, να καταστεί δυνατόν να αντιμετωπισθούν, δεσμευτικά για τον νομοθέτη και τα δικαστήρια, οι όποιες ακραίες καταστάσεις.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται, κατά πρώτον, η περαιτέρω προστασία εκτάσεων, εφόσον αυτές ήταν αναμφισβήτητα δάση ή δασικές εκτάσεις κατά την 11η Ιουνίου 1975, οπότε και τέθηκε σε ισχύ το Σύνταγμα. Το χρονικό αυτό σημείο επελέγη, ώστε τα διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία να είναι σχετικώς πρόσφατα και να επιτρέπουν την αποτύπωση της πραγματικής εικόνας του δασικού πλούτου της Χώρας. Αυτό σημαίνει ότι, για τη θεμελίωση του δασικού ή μη χαρακτήρα μιας έκτασης, δεν μπορούν να λαμβάνονται υπόψη στοιχεία προγενέστερα του χρόνου αυτού, π.χ. αεροφωτογραφίες του έτους 1940 ή και μεταγενέστερες. Η λύση που προτείνεται διευρύνει την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, αφού οποιαδήποτε μεταβολή τους, μετά την 11η Ιουνίου 1975 λόγω πυρκαγιάς ή αποψίλωσης ή από οποιονδήποτε άλλον λόγο, δεν θα λαμβάνεται υπόψη και τα δάση ή οι δασικές εκτάσεις θα κηρύσσονται και θα παραμένουν υποχρεωτικώς αναδασωτές, με την πρόβλεψη κυρώσεων στο σχετικό εκτελεστικό νόμο.

Με τη σημερινή διατύπωση οι εκτάσεις αυτές είναι δυνατόν να αλλάξουν προορισμό, όπως προβλέπει και το ισχύον Σύνταγμα στο άρθρο 24 παράγραφος 1 εδάφιο ε', εφόσον προέχει, για λόγους εθνικής οικονομίας, η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη χρήση, την οποία επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον. Κάνοντας την επιβαλλόμενη και με βάση την αρχή της αναλογίας διάκριση μεταξύ δασών και δασικών εκτάσεων προτείνουμε, προκειμένου για τις δασικές εκτάσεις, την υπαγωγή, κατά περιοριστικό τρόπο, στην ίδια ρύθμιση, και των περιπτώσεων χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού της Χώρας που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 24, ώστε σε όλες αυτές τις περιπτώσεις να θεωρείται δεδομένη η συνδρομή δημόσιου συμφέροντος και να επιτρέπεται η μεταβολή του προορισμού των δασικών εκτάσεων με την ταυτόχρονη διασφάλιση όρων καλύτερης διαβίωσης.

Επισημαίνεται ότι οι προτεινόμενες αυτές ρυθμίσεις συνάδουν και με την «αρχή της αειφορίας» ή της «βιώσιμης ανάπτυξης» (ο δεύτερος μάλιστα όρος χρησιμοποιείται διεθνώς και πρέπει να προκριθεί έναντι του πρώτου) που εισήχθη στο πλαίσιο της Αναθεώρησης του έτους 2001 (εδ. β' παρ. 1 άρθρο 24 Σ). Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης επιβάλλει μεν τη διαφύλαξη του φυσικού περιβάλλοντος και για τις επερχόμενες γενεές, χωρίς

όμως να αποκλείει και την αξιοποίησή του, δηλαδή τη λήψη εκείνων των μέτρων που είναι σε κάθε περίπτωση αναγκαία για την περαιτέρω ανάπτυξη, ιδίως οικονομική, της παρούσας γενεάς. Δηλαδή, όχι μόνο δεν απαγορεύεται η αξιοποίηση του περιβάλλοντος, αλλά αντιθέτως, εν όψει της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης και των άρθρων 5 παράγραφος 1, 17 και 106 παράγραφος 1 του Συντάγματος, αυτή επιβάλλεται, αρκεί να εξασφαλίζεται και η επιβίωση των μελλοντικών γενεών.

Με άλλες λέξεις, οι θεμιτές επεμβάσεις που μπορούν να γίνουν στο περιβάλλον δεν πρέπει να είναι τέτοιες έκτασης, ώστε να υποθηκεύεται το μέλλον των επερχόμενων γενεών και, πάντως, όλες οι περιπτώσεις μεταβολής του προορισμού των δασών και δασικών εκτάσεων θα πρέπει να γίνονται εντός των ορίων της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας.

Προς αυτή, λοιπόν, την κατεύθυνση προτείνεται να αναθεωρηθούν τα άρθρα 24 παράγραφος 1 εδάφιο ε' και 2, η ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 24 και το άρθρο 117 παράγραφοι 3 και 4 του Συντάγματος.

7. Άρθρο 28 παράγραφος 3 (και ερμηνευτική δήλωση) του Συντάγματος

Έχει γίνει παγίως δεκτό κατά το παρελθόν ότι για τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των κανόνων του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου απαιτείται νόμος που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των Βουλευτών, εφαρμόζεται δηλαδή το άρθρο 28 παράγραφος 3 του Συντάγματος.

Προκειμένου να αποσαφηνισθεί η αναγκαιότητα της συνδρομής της παραπάνω προϋπόθεσης για τη συμμετοχή της Χώρας μας στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, προτείνεται η σχετική αναδιατύπωση της ερμηνευτικής δήλωσης στο άρθρο 28.

8. Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Συντάγματος

Το αίτημα για ουσιαστικό έλεγχο των οικονομικών των κομμάτων, ώστε να υπάρχει πλήρης διαφάνεια των δραστηριοτήτων τους, ειδικά σε ό,τι αφορά τις λειτουργικές και τις εκλογικές τους δαπάνες, εντάσσεται στη γενικότερη προσπάθεια που επιχειρείται για ενίσχυση της διαφάνειας στο δημόσιο βίο και για αποκατάσταση σχέσης αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης ανάμεσα στον πολίτη και την πολιτική. Στο ίδιο πλαίσιο ανήκει και η επιδίωξη της εμπέδωσης της διαφάνειας και για τις αντίστοιχες δαπάνες των Βουλευτών και των υποψηφίων Βουλευτών, συμπεριλαμβανομένου και του «πόθεν έσχες» αυτών.

Για τους λόγους αυτούς είναι αναγκαία η πρόβλεψη ότι η βασική και πρωτεύουσα πηγή χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων είναι ο Κρατικός Προϋπολογισμός, με αυστηρότερους περιορισμούς στη χρηματοδότηση από ιδιωτικές πηγές, οι οποίες συνιστούν εξαίρεση. Η πρόβλεψη αυτή θα πρέπει να συνδυασθεί με την καθιέρωση συστήματος αποτελεσματικού ελέγχου τόσο του τρόπου απόκτησης των περιουσιακών στοιχείων των Βουλευτών μετά την εκλογή τους, όσο και των δαπανών τους, αφού, κατά γενική παραδοχή, το σημερινό σύστημα ελέγχου από την ίδια - στην πραγματικότητα - τη Βουλή, αφενός δεν απέδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και, αφετέρου, δεν εμπνέει εμπιστοσύνη στους πολίτες, λόγω της σύμπτωσης σε αυτήν της ιδιότητας του ελέγχοντος και του ελεγχόμενου. Προτείνεται, συ-

νεπώς, να ανατεθεί η ελεγκτική αυτή αρμοδιότητα σε ειδικό τμήμα του Συνταγματικού Δικαστηρίου που προβλέπεται να συσταθεί με τροποποίηση του άρθρου 100 του Συντάγματος. Στο Δικαστήριο αυτό θα ανήκει, με τις ειδικότερες προϋποθέσεις που θα ορίσει νόμος, ιδίως:

α) Ο έλεγχος της διαφάνειας των οικονομικών των πολιτικών κομμάτων και ειδικότερα των λειτουργικών και εκλογικών τους δαπανών, ώστε να περιορίζονται στο πλαίσιο που ορίζει ο νόμος. Εδώ εντάσσεται και η δυνατότητα απαγόρευσης της χρήσης ραδιοτηλεοπτικού χρόνου πέραν από τον προβλεπόμενο από το νόμο.

β) Ο έλεγχος των προεκλογικών και λειτουργικών δαπανών των Βουλευτών και των υποψηφίων Βουλευτών.

γ) Ο ετήσιος έλεγχος του «πόθεν έσχες» των Βουλευτών και των μελών της Κυβέρνησης, καθώς και η επιβολή των σχετικών κυρώσεων, συμπεριλαμβανομένης και της έκπτωσης από το βουλευτικό αξίωμα, ανάλογα με τη βαρύτητα της παράβασης. Η τελευταία αυτή αρμοδιότητα του Συνταγματικού Δικαστηρίου μπορεί να επεκταθεί, με ειδικό νόμο, στον έλεγχο του «πόθεν έσχες» και άλλων κατηγοριών προσώπων.

Με την προτεινόμενη, σύμφωνα με τα παραπάνω, αναθεώρηση του άρθρου 29 παράγραφος 2 ενισχύεται, σε μεγάλο βαθμό, η διαφάνεια του πολιτικού συστήματος, μέσω της καθιέρωσης αξιόπιστου μηχανισμού ελέγχου αλλά και επιβολής κυρώσεων – οι οποίες φθάνουν έως και τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων που δεν δηλώθηκαν – με επαρκείς εγγυήσεις αμεροληψίας και αντικειμενικότητας, ικανές να άρουν την επιφυλακτικότητα του πολίτη.

9. Άρθρο 54 παράγραφος 3 του Συντάγματος

Η Νέα Δημοκρατία επαναφέρει και τώρα (όπως και το 1997) το ζήτημα της αύξησης του ποσοστού των Βουλευτών, οι οποίοι εκλέγονται χωρίς σταυρό προτίμησης. Συγκεκριμένα, προτείνεται ο διπλασιασμός του αριθμού των Βουλευτών Επικρατείας, ήτοι από το ένα εικοστό (1/20) στο ένα δέκατο (1/10) του όλου αριθμού των Βουλευτών. Με αυτόν τον τρόπο θα διευκολυνθεί η είσοδος στο Κοινοβούλιο πολιτών, οι οποίοι δεν είχαν τη δυνατότητα ή τα κίνητρα να αποδυθούν σε προεκλογικό αγώνα.

10. Άρθρο 56 παράγραφοι 1 και 3 του Συντάγματος

Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 56 του Συντάγματος περιλαμβάνουν έναν ιδιαίτερα ευρύ κύκλο λειτουργών και υπαλλήλων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, για τους οποίους τίθεται ένα πλέγμα εξαιρετικά αυστηρών προϋποθέσεων και περιορισμών, προκειμένου να ανακηρυχθούν υποψήφιοι και να εκλεγούν βουλευτές. Οι ανωτέρω περιορισμοί όμως δυσχεραίνουν ουσιαστικά την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγεσθαι ενός μεγάλου τμήματος των πολιτών, χωρίς να εξυπηρετούν πάντοτε κάποιο υπέρτερο δημόσιο συμφέρον που δεν ικανοποιείται διαφορετικά. Η υποχρέωση παραιτήσεως από την υπηρεσία δημοσίων υπαλλήλων πριν από την ανακήρυξή τους ως υποψηφίων, σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο του άρθρου 56, αποτελεί επαχθή περιορισμό, ο οποίος μπορεί να αποτρέψει ικανούς υποψηφίους που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του από το να θέσουν υποψηφιότητα στις βουλευτικές εκλογές. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να συνεκτιμηθεί και το άρθρο 3 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής

Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.), σύμφωνα με το οποίο «Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διενεργούν, κατά λογικά διαστήματα, ελεύθερες μυστικές εκλογές, υπό συνθήκες επιτρέπουσες την ελεύθερη έκφραση της λαϊκής θέλησης ως προς την εκλογή του νομοθετικού σώματος».

Για όλους τους παραπάνω λόγους κρίνεται σκόπιμο να περιορισθούν τα κωλύματα των Βουλευτών μόνο στις περιπτώσεις, όπου πραγματικά γίνεται φανερό ότι, εν όψει της φύσης των ασκούμενων καθηκόντων, υπάρχει δυνατότητα ουσιαστικού επηρεασμού των εκλογών, ώστε, κατά τα λοιπά, να διευκολύνονται και να ενθαρρύνονται οι Έλληνες πολίτες να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά.

11. Άρθρα 57 και 115 παράγραφος 7 του Συντάγματος

Το άρθρο 57, το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο ριζικής αναθεώρησης το 2001, αφενός προσδιορίζει τα έργα και τις ιδιότητες που είναι ασυμβίβαστες προς τη βουλευτική ιδιότητα, πρόβλεψη που υπήρχε και στο προϋφιστάμενο της αναθεώρησης καθεστώς και, αφετέρου, εισάγει το επαγγελματικό ασυμβίβαστο των Βουλευτών, σύμφωνα με το οποίο, οι τελευταίοι απαγορεύεται να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα, κατά τη διάρκεια της βουλευτικής τους θητείας. Προβλέπεται, επίσης, η έκδοση εκτελεστικού νόμου που θα καθορίζει ποιες είναι οι συμβατές με το βουλευτικό αξίωμα επαγγελματικές δραστηριότητες.

Η εφαρμογή των πρώτων εδαφίων της παρ. 1 κρίνεται επιτυχής, δεδομένου ότι συμβάλλουν στην προαγωγή του κύρους του βουλευτικού αξιώματος, θωρακίζοντας τους Βουλευτές απέναντι σε κάθε ενδεχόμενη υπόνοια αμεροληψίας ή εκμετάλλευσης της θέσης τους, προκειμένου να τύχουν ευνοϊκής μεταχείρισης στις επαγγελματικές τους δραστηριότητες και στις συναλλαγές τους με το Δημόσιο. Με αυτόν τον τρόπο κατοχυρώνεται θεσμικά η ουσιαστική ανεξαρτησία του Βουλευτών, ιδίως από οικονομικά συμφέροντα.

Αντιθέτως, τα επόμενα εδάφια της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου, με τα οποία εισάγεται το απόλυτο επαγγελματικό ασυμβίβαστο των Βουλευτών, εκτιμάται ότι δεν λειτούργησαν θετικά στην πράξη και προτείνεται η κατάργησή τους. Τα εδάφια αυτά τέθηκαν κατά την Αναθεώρηση του 2001, προκειμένου να διασφαλίσουν την απερίσπαστη και ολοκληρωτική αφοσίωση του Βουλευτή στα καθήκοντα που απορρέουν από τη θέση του, καθώς στο παρελθόν είχαν παρατηρηθεί περιπτώσεις Βουλευτών που αφιέρωναν περισσότερο χρόνο στην επαγγελματική τους ενασχόληση (ιατροί, δικηγόροι κ.λπ.), παρά σε υποχρεώσεις που συνδέονται με τη βουλευτική ιδιότητα. Ο κίνδυνος αυτός όμως μπορεί να αποτραπεί με την καθιέρωση περιορισμών στην επαγγελματική ενασχόληση αλλά και αυστηρών μηχανισμών ελέγχου, όπως η υποχρεωτική παρουσία των Βουλευτών στις συνεδριάσεις του Κοινοβουλίου, η μείωση της αποζημίωσής τους σε περίπτωση αδικαιολόγητης απουσίας, ο πειθαρχικός τους έλεγχος από τα αρμόδια όργανα της Βουλής και άλλα μέτρα, ορισμένα από τα οποία ήδη εφαρμόζονται.

Το απόλυτο ασυμβίβαστο θέτει σοβαρά διλήμματα σε επιτυχημένα και αναγνωρισμένα πρόσωπα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής του Τόπου, τα οποία διστάζουν να πολιτευθούν, διότι με την ενδεχόμενη εκλογή τους

τίθενται σε κίνδυνο πολυετείς επαγγελματικοί κόποι και η υπάρχουσα επαγγελματική τους σταδιοδρομία, την οποία οφείλουν να εγκαταλείψουν πλήρως.

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, προτείνεται η κατάργηση του απόλυτου επαγγελματικού ασυμβίβαστου των Βουλευτών και η θέσπιση ενός μερικού ασυμβίβαστου, το οποίο θα οριοθετείται από εκτελεστικό νόμο για τον προσδιορισμό των επαγγελματικών δραστηριοτήτων που θα επιτρέπονται στους Βουλευτές. Είναι αυτονόητο ότι η μερική καθιέρωση του ασυμβίβαστου θα ισχύει με τη θέση σε ισχύ του οικείου εκτελεστικού νόμου του Συντάγματος.

12. Άρθρο 58 του Συντάγματος

Εν όψει της πρότασης για τη σύσταση Συνταγματικού Δικαστηρίου, σύμφωνα με την προωθούμενη αναθεώρηση του άρθρου 100, στο οποίο θα περιέλθουν και οι αρμοδιότητες του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, η διάταξη του άρθρου 58 πρέπει να αναδιατυπωθεί αναλόγως.

13. Άρθρο 62 του Συντάγματος

Το άρθρο 62 του Συντάγματος κατοχυρώνει τη βουλευτική ασυλία και το ακαταδίωκτο των Βουλευτών κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου. Η διάταξη αυτή συνδέεται στενά με τη διάταξη του άρθρου 61, η οποία θεσπίζει το ανεύθυνο των Βουλευτών για γνώμη ή ψήφο που έδωσαν κατά την άσκηση των βουλευτικών τους καθηκόντων. Οι δύο αυτές διατάξεις δημιουργούν ένα πλέγμα προστασίας του Βουλευτή, ώστε να μπορεί αυτός να ασκεί ελεύθερα και ανεμπόδιστα το λειτούργημά του, ανεπηρέαστος από καταχρηστικές απειλές και διώξεις, οι οποίες συχνά υποκρύπτουν πολιτικά κίνητρα ή γίνονται αβασάνιστα ή είναι προφανώς αστήρικτες.

Ενώ, όμως, η διάταξη του άρθρου 61 είναι πλήρως δικαιολογημένη, καθώς είναι συνυφασμένη με την άσκηση των καθηκόντων του Βουλευτή, το άρθρο 62 εισάγει μια προνομιακή, σε σχέση με τους υπόλοιπους πολίτες, αντιμετώπιση του Βουλευτή, και μάλιστα για αδικήματα που δεν συνδέονται με τη βουλευτική ιδιότητα. Το γεγονός αυτό διαμορφώνει ένα υπέρμετρα ευρύ και αδικαιολόγητο ευνοϊκό καθεστώς ασυλίας για τους Βουλευτές κατά τη διάρκεια της θητείας τους - ακόμη και προκειμένου για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου - η οποία δεν συνάδει με το κοινό περί δικαίου αίσθημα ούτε με την αρχή της ίσης μεταχείρισης των ουσιαστικά όμοιων περιπτώσεων. Παράλληλα απαξιώνει το βουλευτικό αξίωμα στα μάτια των πολιτών, δημιουργώντας σκιές και εντυπώσεις εξυπηρέτησης συντεχνιακών συμφερόντων.

Για όλους αυτούς τους λόγους προτείνεται να προβλεφθεί ρητά ότι η Βουλή μπορεί να αρνηθεί την άρση της βουλευτικής ασυλίας, μόνον εφόσον διαπιστωθεί ότι αυτή ζητείται για πολιτικούς λόγους, ώστε να μην υποθάλπεται η ατιμωρησία των Βουλευτών ούτε να προσφέρεται η ασυλία ως ασπίδα για τη συλλήβδην αποφυγή της δικαστικής τους δίωξης.

Αυτή, άλλωστε, η αντιμετώπιση επιβάλλεται και στο πλαίσιο σεβασμού του ατομικού δικαιώματος της δικαστικής προστασίας, το οποίο κατοχυρώνεται τόσο στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 20 του Συντάγματος, όσο και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το γεγονός, δηλαδή, ότι ο πολίτης που θεωρεί ότι θίγεται από τη συμπεριφορά ενός

Βουλευτή και ζητεί δικαστική προστασία προσκρούει στην άρνηση της Βουλής να χορηγήσει τη σχετική άδεια, προσβάλλει τον πυρήνα του δικαιώματός του για αποτελεσματική δικαστική προστασία. Επισημαίνεται και η σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο, σε παρόμοια περίπτωση, καταδίκασε την Ιταλία για παραβίαση του άρθρου 6 της Ε.Σ.Δ.Α..

14. Άρθρο 78 του Συντάγματος

Προτείνεται η αναθεώρηση του άρθρου 78 του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της προσθήκης νέας παραγράφου, με την οποία θα προβλέπεται ότι εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου προς τρίτους παρέχονται μόνο με ειδικό τυπικό νόμο. Η πρόβλεψη αυτή κρίνεται επιβεβλημένη για λόγους διαφάνειας, μεγαλύτερης δημοσιονομικής διασφάλισης και προστασίας του δημόσιου συμφέροντος.

15. Άρθρο 88 παράγραφος 2 εδάφια γ', δ' και ε' του Συντάγματος

Σύμφωνα με τα εδάφια γ', δ' και ε' της παρ. 2 του άρθρου 88 του Συντάγματος «Κατά παρέκκλιση από τα άρθρα 94, 95 και 98, διαφορές σχετικά με τις κάθε είδους αποδοχές και τις συντάξεις των δικαστικών λειτουργών και εφόσον η επίλυση των σχετικών νομικών ζητημάτων μπορεί να επηρεάσει τη μισθολογική, συνταξιοδοτική ή φορολογική κατάσταση ευρύτερου κύκλου προσώπων, εκδικάζονται από το ειδικό δικαστήριο του άρθρου 99. Το δικαστήριο στις περιπτώσεις αυτές συγκροτείται με τη συμμετοχή ενός επιπλέον τακτικού καθηγητή και ενός επιπλέον δικηγόρου, όπως νόμος ορίζει. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συνέχιση τυχόν εκκρεμών δικών».

Δεδομένου όμως ότι η παρούσα Πρόταση προβλέπει την ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου, το οποίο θα έχει γενική αρμοδιότητα ως προς τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων και της συμφωνίας τους προς διεθνείς συμβάσεις, όπως αναλύεται παρακάτω, κρίνεται σκόπιμο να του ανατεθεί, με απευθείας προσφυγή, και η επίλυση των παραπάνω διαφορών των δικαστικών λειτουργών. Και αυτό γιατί οι διαφορές αυτές θεμελιώνονται, κατά βάση, στον αντισυνταγματικό χαρακτήρα δυσμενών για τους δικαστικούς λειτουργούς μισθολογικού χαρακτήρα νομοθετικών ρυθμίσεων, στο πλαίσιο της επεκτατικής εφαρμογής της αρχής της ισότητας. Συνεπώς, κρίνεται αναγκαία, για λόγους συνέπειας, η αναδιατύπωση των εδαφίων γ', δ' και ε' της παραγράφου 2 του άρθρου 88, σύμφωνα με τα ανωτέρω.

16. Άρθρο 90 παράγραφος 5 του Συντάγματος

α) Το πρώτο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 90 προβλέπει ότι: «Οι προαγωγές στις θέσεις του προέδρου και του Αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου, με επιλογή μεταξύ των μελών του αντίστοιχου ανώτατου δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει».

Οι διατάξεις αυτές όμως παρέχουν πλήρη διακριτική ευχέρεια στην εκάστοτε εκτελεστική εξουσία ως προς

την πλήρωση των θέσεων του προέδρου και του αντιπροέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου, του Ελεγκτικού Συνεδρίου κ.λπ., με αποτέλεσμα να δημιουργούνται υπόνοιες για την ύπαρξη σχέσεων εξάρτησης μεταξύ της εκτελεστικής εξουσίας και των μελών των Ανώτατων Δικαστηρίων. Η διασταύρωση των λειτουργιών αυτών εκδηλώνεται συνήθως με την παραβίαση της επετηρίδας των δικαστών, χωρίς, ωστόσο, να σημαίνει αυτό ότι η αρχαιότητα μπορεί να αποτελέσει και το αποκλειστικό κριτήριο προαγωγής στις ανωτέρω θέσεις.

Προς αποφυγή όλων των ανωτέρω φαινομένων κρίνεται αναγκαία η πρόβλεψη συγκεκριμένων και αντικειμενικών κριτηρίων, τα οποία θέτουν φραγμό στις τυχόν παρεμβατικές τάσεις της εκτελεστικής εξουσίας, δια του εκάστοτε Υπουργικού Συμβουλίου, και ενισχύουν το καθοριστικό εγγυήσεων της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των ανώτατων δικαστικών λειτουργών. Με τον τρόπο αυτόν θα τερματισθεί και η παραδοσιακή και στεία αντιπαράθεση των πολιτικών κομμάτων, ιδίως των δύο μεγαλύτερων, με αφορμή την επιλογή της ηγεσίας της Δικαιοσύνης, η οποία προσβάλλει τις βάσεις του Κράτους Δικαίου και την ίδια την ποιότητα της Δημοκρατίας μας και υποσκάπτει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο σύστημα παροχής της δικαστικής προστασίας.

Για όλους αυτούς τους λόγους προτείνεται η θεσμοθέτηση της επιλογής του προέδρου μόνο μεταξύ των Αντιπροέδρων του οικείου Δικαστηρίου. Εξάλλου και η επιλογή των Αντιπροέδρων θα πρέπει να γίνεται μόνο μεταξύ των δέκα (10) αρχαιότερων δικαστών του οικείου δικαστηρίου, αν πρόκειται για επιλογή μέχρι τριών, ή από αριθμό δικαστών - από τους αρχαιότερους πάντοτε - τριπλάσιο του αριθμού των κενούμενων θέσεων, αν πρόκειται για περισσότερους των τριών. Με αυτόν τον τρόπο, καθιερώνεται δικαιότερο σύστημα ανάδειξης της ηγεσίας των ανώτατων δικαστηρίων, το οποίο παρέχει μεν την απαιτούμενη διακριτική ευχέρεια στην εκτελεστική εξουσία, θέτοντας παράλληλα, ικανούς περιορισμούς στην όποια διάθεση υπέρβασης από την πλευρά της, ιδίως μέσω παράκαμψης της επετηρίδας, και θωρακίζοντας, έτσι, περαιτέρω το αυτοδιοίκητο της Δικαιοσύνης.

β) Επιπλέον, στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 90 ορίζεται ότι η θητεία του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και των Γενικών Επιτρόπων των Διοικητικών Δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των τεσσάρων ετών, ακόμη και αν ο δικαστικός λειτουργός που κατέχει τη θέση δεν καταλαμβάνεται από το όριο ηλικίας. Ο σκοπός της διάταξης αυτής είναι να τεθεί φραγμός σε τυχόν προσπάθεια της εκάστοτε Κυβέρνησης να εδραιώσει τις επιλογές της στην ηγεσία της δικαστικής εξουσίας για μακρό χρονικό διάστημα.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται να υπάρξει, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, παρόμοια συνταγματική πρόβλεψη και για τους Αντιπροέδρους των Ανώτατων Δικαστηρίων, προκειμένου να διασφαλισθεί περαιτέρω η απαλλαγή της δικαστικής εξουσίας από τον εναγκαλισμό της εκτελεστικής. Προτείνεται, δηλαδή, η καθιέρωση θητείας για τους Αντιπροέδρους, η οποία να μην υπερβαίνει την εξαετία. Η διάταξη αυτή, σε συνδυασμό με την αμέσως προηγούμενη προτεινόμενη τροποποίηση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 5 του άρθρου

90, αναφορικά με τον τρόπο επιλογής της ηγεσίας των Ανώτατων Δικαστηρίων της Χώρας, συμβάλλει αποφασιστικά στη θωράκιση της ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργιών έναντι των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας, καθιστώντας άνευ αντικειμένου τις αδικαιολόγητες παρακάμψεις της επετηρίδας.

17. Άρθρο 95 του Συντάγματος

Η παρατηρούμενη συνεχής αύξηση του αριθμού των υποθέσεων του Συμβουλίου Επικρατείας στο πλαίσιο των διαφορών που αναφέρονται στις «δημόσιες συμβάσεις» (απονομή προσωρινής δικαστικής προστασίας του ν. 2522/1997, εκδίκαση των αιτήσεων ακύρωσης των πράξεων που προηγούνται της κατάρτισης των συμβάσεων και των αιτήσεων αναιρέσεων των αποφάσεων των διοικητικών εφετειών που αναφέρονται στην εκτέλεση των συμβάσεων αυτών) και η εξαιτίας αυτού του λόγου υπερβολική καθυστέρηση της εκδίκασής τους, σε συνδυασμό με την ανάγκη εξασφάλισης της ενότητας της νομολογίας για λόγους ασφάλειας δικαίου καθιστά απαραίτητη την πρόβλεψη – με την προσθήκη σχετικής διάταξης στο άρθρο 95 του Συντάγματος – σύστασης ειδικού Τμήματος με αποκλειστικό αντικείμενο την εκδίκαση των σχετικών διαφορών.

18. Άρθρο 98 παράγραφος 1 εδάφιο β' του Συντάγματος

Με το ν. 2522/1997 καθορίστηκε το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την προσωρινή δικαστική προστασία (ασφαλιστικά μέτρα) στις περιπτώσεις όπου ανακύπτουν διαφορές κατά τη διαδικασία που προηγείται της σύναψης συμβάσεων δημοσίων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών. Εφόσον οι συμβάσεις αυτές είναι δημόσιες, διότι αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλος φορέας που εξομοιώνεται με αυτό, η εκδίκαση των ως άνω ασφαλιστικών μέτρων υπάγεται στη δικαιοδοσία του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο είναι αρμόδιο να εκδικάζει και τις σχετικές αιτήσεις ακυρώσεως κατά των διοικητικών πράξεων που μεσολαβούν μέχρι τη σύμβαση.

Περαιτέρω, κατά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, προστέθηκε στο άρθρο 98, όπου ρυθμίζονται οι αρμοδιότητες του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ειδική διάταξη, σύμφωνα με την οποία στις αρμοδιότητές του ανήκει και «Ο έλεγχος συμβάσεων μεγάλης οικονομικής αξίας στις οποίες αντισυμβαλλόμενος είναι το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο που εξομοιώνεται με το Δημόσιο από την άποψη αυτή, όπως νόμος ορίζει», δηλαδή πρόκειται για τις ίδιες συμβάσεις που, προσυμβατικώς, ελέγχονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας, όπως προαναφέρθηκε.

Εξειδικεύοντας τη συνταγματική αυτή διάταξη, ο ν. 3060/2002 όρισε στο άρθρο 2 ότι ο αρμόδιος Υπουργός ή άλλος φορέας υποβάλλει υποχρεωτικά στο Ελεγκτικό Συνέδριο το φάκελο του διαγωνισμού, πριν από τη σύναψη της σύμβασης, για έλεγχο νομιμότητας από τα «Κλιμάκια» του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Κατά των σχετικών Πράξεών τους μπορεί όποιος έχει έννομο συμφέρον να υποβάλει αίτηση ανάκλησης ενώπιον του αρμόδιου Τμήματος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Το αποτέλεσμα όμως όλων αυτών των θεσμικών παρεμβάσεων είναι ότι από το έτος 2002 για το ίδιο αντικείμενο, δηλαδή για τον έλεγχο νομιμότητας της διαδι-

κασίας που προηγείται της κατάρτισης «δημόσιων συμβάσεων», προβλέπεται παράλληλη αρμοδιότητα δύο ανώτατων δικαστηρίων, με συνέπεια να δημιουργείται κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, να διαμορφώνεται κλίμα ανασφάλειας δικαίου και τελικά να μην εξυπηρετείται αποτελεσματικά η αρχή της διαφάνειας, για τη θωράκιση της οποίας αναθεωρήθηκε το άρθρο 98 σύμφωνα με τα παραπάνω. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο, στο πλαίσιο σχετικού νόμου, να οριοθετείται ο έλεγχος των συμβάσεων που γίνεται από τα δύο ανώτατα δικαστήρια, έτσι ώστε το Ελεγκτικό Συνέδριο να εγγυάται την εξασφάλιση των δημοσιονομικών συμφερόντων του Κράτους και των δημόσιων φορέων, όπως άλλωστε είναι και ο θεσμικός του ρόλος. Αυτή η ανάγκη διαπιστώθηκε πρόσφατα και από το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο (αρ. 20/2005), το οποίο απεφάνθη ως προς τη φύση και την έκταση του ελέγχου.

Περαιτέρω, η αόριστη αναφορά στον προαναφερθέντα έλεγχο από Κλιμάκια του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν διασφαλίζει επαρκώς ενιαία κριτήρια προσυμβατικού ελέγχου, τα οποία είναι αναγκαία, προκειμένου να εξασφαλισθεί η αρχή της διαφάνειας και της σταθερότητας, που επιδιώχθηκε στο πλαίσιο της προηγούμενης Αναθεώρησης του ίδιου άρθρου. Για το λόγο αυτόν κρίνεται αναγκαία η πρόβλεψη σύστασης ειδικού Τμήματος στο Ελεγκτικό Συνέδριο με αποκλειστικό αντικείμενο τον παραπάνω έλεγχο των σχετικών συμβάσεων, χωρίς να υπάρχει στάδιο περαιτέρω ελέγχου, παρά μόνο η παραπομπή στην Ολομέλειά του, σε περίπτωση που ενδεχομένως κριθεί ότι συντρέχει ζήτημα αντισυνταγματικότητας, σε συνάρτηση με την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων του Συνταγματικού Δικαστηρίου.

Είναι αυτονόητο ότι δεν θίγεται η δικαιοδοσία του Συμβουλίου της Επικρατείας τόσο στο πλαίσιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας (ασφαλιστικά μέτρα) του ν. 2522/1997 όσο και στο πλαίσιο της αμιγώς ακυρωτικής διαδικασίας.

19. Άρθρο 100 του Συντάγματος

Το άρθρο 100 του Συντάγματος, όπως τροποποιήθηκε κατά την Αναθεώρηση του έτους 2001, ρυθμίζει τη συγκρότηση και τις αρμοδιότητες του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου (εφεξής Α.Ε.Δ.). Στις αρμοδιότητές του Α.Ε.Δ. ανήκει και ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, υπό τις προϋποθέσεις που τάσσει η περίπτωση ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 100, σύμφωνα με την οποία το Α.Ε.Δ. είναι αρμόδιο για την «άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου, ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου», καθώς και η νέα παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου, η οποία ορίζει ότι «Όταν τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου, ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου κρίνει διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική, παραπέμπει υποχρεωτικά το ζήτημα στην οικεία ολομέλεια, εκτός αν αυτό έχει κριθεί με προηγούμενη απόφαση της ολομέλειας ή του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου του άρθρου αυτού. Η ολομέλεια συγκροτείται σε δικαστικό σχηματισμό και αποφαινεται οριστικά, όπως νόμος ορίζει. Η ρύθμιση αυτή εφαρμόζεται αναλόγως και κατά την επεξεργασία των κανονιστικών διαταγμάτων από το Συμβούλιο της Επικρατείας.»

Εξάλλου, το Σύνταγμα αναφέρεται σε δύο ακόμη περιπτώσεις στον έλεγχο της συνταγματικότητας του νόμου από τα δικαστήρια. Πρόκειται, αφ' ενός για την παράγραφο 2 του άρθρου 87, σύμφωνα με την οποία «Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους και σε καμία περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν τεθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος», αφ' ετέρου δε για την παράγραφο 4 του άρθρου 93, η οποία προβλέπει ότι «Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα.»

Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων προκύπτει σαφώς ότι το Σύνταγμα υιοθετεί το σύστημα του διάχυτου ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων από τα δικαστήρια, με την εξαίρεση ιδίως του άρθρου 100, το οποίο θεσπίζει μια ιδιότυπη μορφή συγκεντρωτικού ελέγχου από το Α.Ε.Δ.. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, όλα τα δικαστήρια, όλων των βαθμών και δικαιοδοσιών, είναι αρμόδια να εξετάσουν τη συνταγματικότητα του νόμου, βάσει του οποίου θα εκδικάσουν μια υπόθεση. Εφόσον στο πλαίσιο του παρεμπόδιου ελέγχου συνταγματικότητας κριθεί ότι ο νόμος είναι αντισυνταγματικός, αυτό έχει ως συνέπεια τη μη εφαρμογή του στη συγκεκριμένη περίπτωση, χωρίς να συνεπιφέρει και ακύρωσή του. Οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο μπορεί να τον κρίνει συνταγματικό και να τον εφαρμόσει σε άλλη υπόθεση.

Το γεγονός όμως ότι μπορεί να υπάρχουν αντίθετες κρίσεις των δικαστηρίων σχετικά με τη συνταγματικότητα ενός νόμου, κατάσταση που δημιουργεί εύλογη αβεβαιότητα και ανασφάλεια δικαίου, τόσο στους πολίτες όσο και στη Διοίκηση, συνιστά, κατά γενική παραδοχή, μειονέκτημα του συστήματος του διάχυτου ελέγχου. Γι' αυτό, άλλωστε, το άρθρο 100 του Συντάγματος προβλέπει την αρμοδιότητα του Α.Ε.Δ. για την άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Περαιτέρω προβληματισμό δημιουργεί επίσης και το γεγονός ότι, σύμφωνα με το σύστημα του διάχυτου ελέγχου, ένας νόμος μπορεί να κριθεί αντισυνταγματικός πολλά χρόνια μετά την έναρξη ισχύος του, με αναδρομική δύναμη, με αποτέλεσμα να ανατρέπονται διαμορφωμένες καταστάσεις, να διαψεύδεται η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των πολιτών, αλλά και να δημιουργούνται διόλου ευκαταφρόνητα προβλήματα πρακτικής φύσεως, μεταξύ των οποίων και η υπέρμετρη επιβάρυνση του Κρατικού Προϋπολογισμού, που έχει ως περαιτέρω αποτέλεσμα την ανατροπή του οικονομικού προγραμματισμού της εκάστοτε Κυβέρνησης με επαχθείς συνέπειες για τους ίδιους τους πολίτες.

Εξάλλου, η προβλεπόμενη στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος διαδικασία για την αμετάκλητη κρίση της συνταγματικότητας ενός νόμου συνδέεται με τη διεξαγωγή μακρόχρονων δικαστικών αγώνων σε όλους σχεδόν τους βαθμούς της οικείας δικαιοδοσίας - και αρκετές φορές σε δικαστήρια διαφορετικών δικαιοδοσιών - έως ότου εκδοθεί η δικαστική απόφαση που αίρει τη σχετική αμφισβήτηση. Η παρατεταμένη αυτή ανασφάλεια δικαίου δεν μπορεί να συνδυασθεί αρμονικά με την ταυτόχρονη κατοχύρωση του ατομικού δικαιώματος της δικαστικής προστασίας.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω προβληματισμού θα πρέπει να συνεκτιμηθεί και η μεταβλητή σύνθεση των μελών του Α.Ε.Δ., αφού το ανώτατο αυτό δικαστήριο συγκροτείται, στην πλειοψηφία του, από δικαστές που καλούνται κατά περίπτωση και για περιορισμένο χρονικό διάστημα να ασκήσουν τον έλεγχο της συνταγματικότητας νόμου. Η μεταβλητότητα αυτή δεν ευνοεί τη διαμόρφωση πάγιας νομολογίας από το Α.Ε.Δ..

Προκειμένου, λοιπόν, να αντιμετωπισθούν οι προεκτεινόμενες δυσχέρειες εφαρμογής του συστήματος του διάχυτου ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, να επιτευχθεί η ταχεία και οριστική κρίση επί των θεμάτων αντισυνταγματικότητας, καθώς και η έγκαιρη διάλυση των σχετικών αμφισβητήσεων, προτείνεται η καθιέρωση και στη Χώρα μας ενός ενδιάμεσου συστήματος μεταξύ του διάχυτου ελέγχου και του συγκεντρωτικού ελέγχου, κατά το πρότυπο πολλών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πυρήνα αυτού του μεικτού συστήματος αποτελεί η μετατροπή του Α.Ε.Δ. σε Συνταγματικό Δικαστήριο, η ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του σε θέματα ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, ύστερα από παραπομπή από τις οικείες Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων, με ταυτόχρονη διατήρηση της αρμοδιότητας όλων των δικαστηρίων, όλων των βαθμών και δικαιοδοσιών, να ελέγχουν τη συνταγματικότητα του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, με την παράλληλη όμως υποχρέωσή τους να παραπέμπουν το ζήτημα της αντισυνταγματικότητας που τυχόν ανακύπτει ενώπιόν τους στην Ολομέλεια του οικείου Ανώτατου Δικαστηρίου. Το Συνταγματικό Δικαστήριο, το οποίο προτείνεται στο πλαίσιο της αναθεώρησης του άρθρου 100 του Συντάγματος, θα έχει σταθερή σύνθεση και θα αποτελεί τον διάδοχο του Α.Ε.Δ.. Διατηρεί δηλαδή όλες τις αρμοδιότητες του Α.Ε.Δ. και, επιπλέον, αποκτά νέες, ουσιαστικές αρμοδιότητες που αφορούν τον τελικό έλεγχο της συνταγματικότητας και της συμβατότητας του τυπικού νόμου προς το διεθνές δίκαιο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 28 παράγραφος 1 του Συντάγματος. Οι αρμοδιότητες αυτές εισάγουν στην ελληνική έννομη τάξη στοιχεία συγκεντρωτικού ελέγχου της συνταγματικότητας του νόμου, τα οποία προσιδιάζουν στην ιδιαιτερότητα της εθνικής μας συνταγματικής έννομης τάξης και παράδοσης.

20. Άρθρο 101 του Συντάγματος

Προτείνεται η αναθεώρηση του άρθρου 101 του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της περαιτέρω αναβάθμισης των νησιωτικών περιοχών της Χώρας. Ειδικότερα, προτείνεται η ένταξη της ερμηνευτικής δήλωσης ως αυτοτελούς παραγράφου στο άρθρο 101, με την περαιτέρω πρόβλεψη ότι ο κοινός νομοθέτης και η διοίκηση, όταν δρα κανονιστικώς, λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες των νησιωτικών περιοχών, καθιερώνοντας ειδική μέριμνα για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξή τους.

21. Άρθρο 102 παράγραφος 1 εδάφιο δ' του Συντάγματος

Προτείνεται η αναθεώρηση του δ' εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 102 του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της άρσης των αμφισβητήσεων που είχαν επανειλημμένα διατυπωθεί σχετικά με το εύρος, τη διαδικασία και τον τύπο της άσκησης από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης αρμοδιοτήτων που τους έχουν

ανατεθεί και οι οποίες συνιστούν αποστολή του Κράτους. Το πρόβλημα ανέκυψε ιδίως αναφορικά με την έγκριση, τροποποίηση και εφαρμογή των πολεοδομικών σχεδίων από τους Ο.Τ.Α., η οποία, λόγω της υφιστάμενης διατύπωσης, σε συνδυασμό και με το άρθρο 43 παράγραφος 2 του Συντάγματος - και παρά την Αναθεώρηση του 2001 - οδήγησε την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας στην άποψη ότι οι σχετικές ρυθμίσεις μπορούν να γίνονται μόνο με την έκδοση προεδρικού διατάγματος. Με την προτεινόμενη αναθεώρηση θα αποσαφηνισθεί πλήρως το ζήτημα, προς την κατεύθυνση του προσδιορισμού του τύπου της πράξης με την οποία οι Ο.Τ.Α. θα ασκούν τις παραπάνω ανατιθέμενες αρμοδιότητες στον οικείο νόμο και θα διευκολυνθεί η αποκέντρωση κρίσιμων αρμοδιοτήτων προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

22. Άρθρο 103 παράγραφοι 2, 3, 5 και 8 του Συντάγματος

Όπως είναι γνωστό, στη Δημόσια Διοίκηση σήμερα υπηρετεί ένας μεγάλος αριθμός υπαλλήλων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Πέραν δε τούτου, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, θα προσλαμβάνεται στο μέλλον τέτοιο προσωπικό. Το προσωπικό αυτό, ενώ κατά γενική ομολογία διαθέτει πολλά προσόντα και μπορεί να προσφέρει σημαντικότερες υπηρεσίες όπου υπηρετεί, δεν έχει τη δυνατότητα να εξελιχθεί αναλόγως στη διοικητική ιεραρχία. Οποιαδήποτε εξομοίωσή του, έστω και εν μέρει, με τους μόνιμους υπαλλήλους δια της νομοθετικής οδού θα ήταν δυνατόν να εγείρει συνταγματικές αμφισβητήσεις με απρόβλεπτες συνέπειες για τη σταθερότητα των έννομων σχέσεων στο εσωτερικό της Δημόσιας Διοίκησης.

Για την πλήρωση του κενού αυτού, προτείνεται η αναδιατύπωση των παραγράφων 2, 3, 5 και 8 του άρθρου 103, ώστε να προβλεφθεί ρητά, με εκτελεστικό της διάταξης αυτής νόμο, τότε και με ποιους όρους επιτρέπεται (πάντοτε μέσω Α.Σ.Ε.Π.) η κάλυψη οργανικών θέσεων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα από υπαλλήλους με συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. Είναι αυτονόητο ότι και για τους υπαλλήλους αυτούς πρέπει να προβλέπεται, για λόγους ισης μεταχείρισης, δυνατότητα εξέλιξης, με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων που ισχύουν για τους μόνιμους υπαλλήλους.

23. Άρθρο 104 του Συντάγματος

Η ανάγκη της παροχής υπηρεσιών υψηλού επιπέδου στους πολίτες, με παράλληλο σεβασμό στο δημόσιο χρήμα, επιβάλλει την εισαγωγή ρύθμισης, η οποία κατοχυρώνει την αντίστοιχη υποχρέωση των υπαλλήλων (δημόσιων ή με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου). Προτείνεται, συνεπώς, η αναθεώρηση του άρθρου 104 του Συντάγματος προς την κατεύθυνση της ρητής πρόβλεψης της υποχρέωσής τους να υπηρετούν έγκαιρα και αποτελεσματικά τους πολίτες, υπέχοντας επιπλέον προσωπική ευθύνη για παράνομη υπαίτια συμπεριφορά, η οποία συνεπάγεται βλάβη στην περιουσία του Δημοσίου, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις σχετικού εκτελεστικού νόμου.

24. Άρθρα 111 παράγραφοι 2 και 6, 115 παράγραφοι 2, 6 και 7, 117 παράγραφος 7, 118 παράγραφοι 5 και 7 του Συντάγματος

Προτείνεται η αναθεώρηση των μεταβατικών διατάξεων των άρθρων 111 παράγραφοι 2 και 6, 115 παράγραφοι 2, 6 και 7, 117 παράγραφος 7, 118 παράγραφοι 5 και 7, ώστε να καταστεί δυνατή η ομαλή έναρξη εφαρμογής των αντίστοιχων διατάξεων που θα προκύψουν από την Αναθεώρηση, όπως αυτή οριοθετείται από τις κατά τα ανωτέρω προτάσεις.

Αθήνα, 11 Μαΐου 2006

ΟΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

Κωνσταντίνος Καραμανλής
Τζαννής Τζαννετάκης
Άννα Μπενάκη - Ψαρούδα
Μιλτιάδης Έβερτ
Ιωάννης Κεφαλογιάννης
Απόστολος Σταύρου
Ελευθέριος Ζαγορίτης
Βασίλειος Μαγγίνας
Σωτήριος Χατζηγάκης
Γεώργιος Σούρλας
Ιωάννης Τραγάκης
Παναγιώτης Μελάς
Θεόφιλος Λεονταρίδης
Μιχαήλ Χαλκίδης
Σοφία Καλαντζάκου
Αναστάσιος Σπηλιόπουλος
Παναγιώτης Καμμένος
Θεόδωρος Σκρέκας
Παναγιώτης Αδρακτάς
Ζωή Μακρή
Κωνσταντίνος Καραμπίνας
Κωνσταντίνος Κιλτιδής
Χρήστος Ζώης
Κωνσταντίνος Τασούλας
Αναστάσιος Καραμάριος
Γεώργιος Γαρουφαλιάς
Απόστολος Κωστόπουλος
Αθηνά Κόρκα - Κώνστα
Ηλίας Φωτιάδης
Ηλίας Καλλιώρας
Θεόδωρος Καραόγλου
Αντώνιος Καρπούζας
Αλέξανδρος Δερμεντζόπουλος
Αθανάσιος Κατσιγιάννης
Σοφία Βούλτεψη
Νικόλαος Τσιαρτσιώνης
Φίλιππος Τσαλίδης
Νικόλαος Λέγκας
Ιωάννης Μανώλης
Βασίλειος Χρύσης
Κυριάκος Μητσotάκης
Χριστίανα Καλογήρου
Κωνσταντίνος Μπαντουβάς
Ιωάννης Πλακιωτάκης
Δημήτριος Κωνσταντάρας

Χρήστος Μαρκογιαννάκης
 Ιλχάν Αχμέτ
 Μαργαρίτης Τζίμας
 Μαρία Κόλλια - Τσαρουχά
 Συμεών Κεδίκογλου
 Παναγιώτης Σκανδαλάκης
 Δημοσθένης Τσιαμάκης
 Έλενα Κουντουρά
 Γεώργιος Βαγιωνάς
 Δημήτριος Γαλαμάτης
 Αντώνιος Φούσας
 Ιωάννης Γιαννέλλης-Θεοδοσιάδης
 Σταύρος Δαϊλάκης
 Ιωάννης Κουράκος
 Ανδρέας Λυκουρέντζος
 Βασίλειος Πάππας
 Αθανάσιος Δαβάκης
 Μάριος Σαλμάς
 Μιχαήλ Γιαννάκης
 Νικόλαος Νικολόπουλος
 Κωνσταντίνος Μαρκόπουλος
 Θεόφιλος Βασιλείου
 Νικόλαος Κορτσάρης
 Αθανάσιος Μπούρας
 Νικόλαος Αγγελόπουλος
 Ιωάννης Πίττας
 Δημήτριος Χριστοφιλογιάννης
 Γεώργιος Βασιλείου
 Χρυσή Καρύδη
 Ελένη Ράπτη
 Γεώργιος Καρασμάνης
 Ανδρέας Καραγκούνης
 Κώστας Καρράς
 Κωνσταντίνος Τσιπλάκης
 Ιωάννης Χωματάς
 Δημήτριος Σαμπαζιώτης
 Νικήτας Κακλαμάνης
 Αδάμ Ρεγκούζας
 Κωνσταντίνος Γκιουλέκας
 Μιχαήλ Μπεκίρης
 Θαλασσινός Θαλασσινός
 Αναστάσιος Καριπίδης
 Ιωάννης Ιωαννίδης
 Αριστοτέλης Σταθάκης
 Ευγένιος Χαϊτίδης
 Ελευθερία Μπερνιδάκη-Αλντους
 Πέτρος Τατούλης
 Αναστάσιος Λιάσκος
 Αριστόβουλος Σπηλιωτόπουλος
 Σπήλιος Σπηλιωτόπουλος
 Μιχαήλ Παπαδόπουλος
 Κωνσταντίνος Αγοραστός
 Μιλτιάδης Βαρβιτσιώτης
 Παρθένα Φουντουκίδου-Θεοδωρίδου
 Δημήτριος Τσαντούλας
 Γεώργιος Παπαγεωργίου
 Ιορδάνης Τζαμτζής
 Νικόλαος Γεωργιάδης
 Γεώργιος Δεικτάκης
 Μάξιμος Χαρακόπουλος
 Ανέστης Αγγελής
 Ελισάβετ Παπαδημητρίου
 Γεώργιος Βλάχος
 Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος
 Σταύρος Καλαφάτης
 Αριάδνη Μανούσου – Μπινοπούλου
 Νικόλαος Σταυρογιάννης
 Ξενοφών Βεργίνης
 Στυλιανός Νικηφοράκης
 Πέτρος-Παύλος Αλιβιζάτος
 Σταύρος Κελέσης
 Θεόδωρος Κατσίκης
 Γεώργιος Κασαπίδης
 Γεώργιος Κοντογιάννης
 Νικόλαος Δένδιας
 Κωνσταντίνος Τσιάρας
 Ιωάννης Μπούγας
 Γεώργιος Σαλαγκούδης
 Κρινιώ Κανελλοπούλου
 Αικατερίνη Παπακώστα -Σιδηροπούλου
 Προκόπης Παυλόπουλος
 Γεώργιος Αλογοσκούφης
 Χρήστος Φώλιας
 Αντώνιος Μπέζας
 Πέτρος Δούκας
 Ευάγγελος Μειμαράκης
 Δημήτριος Σιούφας
 Σάββας Τσιτουριδής
 Δημήτριος Αβραμόπουλος
 Ευάγγελος Μπασιάκος
 Αναστάσιος Παπαληγούρας
 Γεώργιος Βουλγαράκης
 Φάνη Πάλλη – Πετραλιά
 Μιχαήλ - Γεώργιος Λιάπης
 Βύρων Πολύδωρας
 Εμμανουήλ Κεφαλογιάννης
 Γεώργιος Καλαντζής
 Αριστοτέλης Παυλίδης
 Απόστολος Ανδρεουλάκος
 Αθανάσιος Νάκος
 Μαριέττα Γιαννάκου
 Γεώργιος Σουφλιάς
 Θεόδωρος Κασσίμης
 Ιωάννης Βαληνάκης
 Ευριπίδης Στυλιανίδης
 Ιωάννης Λαμπρόπουλος
 Βασίλειος Μιχαλολιάκος
 Ιωάννης Παπαθανασίου
 Αναστάσιος Νεράντζης
 Σταύρος Καλογιάννης
 Γεώργιος Καλός
 Σπυρίδων Ταλιαδούρος
 Γεράσιμος Γιακουμάτος
 Αθανάσιος Γιαννόπουλος
 Γεώργιος Κωνσταντόπουλος
 Αλέξανδρος Κοντός
 Γεώργιος Ορφανός
 Θεόδωρος Ρουσόπουλος